

NGA MAHI

A T E

HUI O TE HAHU MAORI

O TE TAKIWA O

TURANGA

I TE PIHOPATANGA O WAIAPU,

I HUIHUI KI TURANGANUI,

NOWEMA, 3, 4, 1879.

TURANGA:

Printed at the "EVENING HERALD" Office, Gisborne

1880.

NGA TANGATA O TENEI HUI.

UPOKO : TE PIHOPA.

M I N I T A .

TE WIREMU, Atirikona.

RANIERA KAWHIA.

MOHI TUREI.

MATIAHA PAHEWA.

RIHARA TE RANGAMARO.

WIREMU KATENE PARAIRE.

KEREHONA PIWAKA.

RUTENE TE AIHU.

MANGAI REIMANA.

PAORA TE HAENGA	...	...	Rangitukia
—————	...	...	Te Horo
APAIURA TUWHEKE	...	...	Tuparoa
TE WIKIRIWHI TE PIRI	...	...	Whareponga
PATARA RANGI	...	...	Tokomaru
RUTENE TE ARAHI	...	...	Whangara
HORI KORAMA MANUHIRI	...	...	Turanga
TE WIRIHANA TUPEKA	...	...	Turanga
—————	...	...	Te Kawakawa

HE TUHITUHINGA

I nga mahi a te Hui o te Hahi Maori o te Takiwa
o Turanga, i whakaminea ki Turanganui i te 3 o
nga ra o Nowema, 1879.

No te 11 o nga haora i te awatea ka takoto te Hapa a te Ariki ki roto ki te whare-karakia; e 47 i tango i te Hapa, puta ana te kohikohi o te Ohaohatanga, £1 11s. 2d. I te 3 o nga haora ka huihui ano nga tangata ki roto ki te whare-karakia, ka karangarangatia e te Pihopa nga ingoa o nga tangata o te Hui, me te whakao enei ki o ratou ingoa:—

Minita: Te Wiremu (Atirikona), Mohi Turei, Matiaha Pahewa, Rihara Te Rangimaro, Wiremu Katene Paraire, Kerehona Piwaka, Rutene Te Aihu.

Mangai Reimana: Paora Te Haenga, Apaiura Tuwheke, Te Wikiriwhi Te Piri, Patara Rangi, Rutene Te Arahi, Hori Korama Manuhiri, Te Wirihana Tupeka.

Muri iho ka kiia e te Pihopa, kua tu te Hui, ka timataia te mahi e ia ki te Inoi, ka whai korero hoki ia ki te Hui.

TE WHAI-KORERO A TE PIHOPA.

E hoa ma, e nga Minita, e nga Mangai o te Iwi:

He maha nga atawhaitanga a te Atua i a tatou i roto i tenei tau ka taha nei; me whakaae ano hoki e tatou, he iti rawa i roto i tenei tau ta tatou mahi i nga mahi a te Ariki, he iti te tapu o te Iwi, he iti te hua, ara te mahi pai. Heoi ano te rerenga atu mo tatou, ko te Ariki, ko te Upoko o tana Hahi, mana e muru nga he o tenei wa ka taha ake nei, mana e homai tonu Wairua Tapu, kia nui ai o tatou hua i tenei tau e takoto mai nei.

I te mutunga o te mahi a te Hui ki Uawa i tera tau, ko Te Wiremu, Atirikona, taku hoa ki te whakahaere i nga Hahi i te takutai. E ono nga kaainga i tu ai he whakaunga, kotahi rau e wha tekau ma rua nga tangata i whakaukia. He tokomaha ano nga mea i puritia mariretia, he mea kia ata whakaakona, ka tuku ai ki te whakaunga. E hiahia ana ahau kia kua tenei hunga e mahue, engari kia hono tonu te whakaako, mo te tao ki te wa e tu ai ano tenei mahi, ka kitea kua nui haere to ratou mohio.

To maua putanga atu ki ko atu o Wharekahika, kihai i tokomaha nga tangata i rokohanga atu e maro ana te haere i nga huarahi tawhito. To maua hoa, ko tetahi o nga Mangai Reimana o tenei Hui. He marama tana korero ki tera iwi i te ahua o te mahi i roto i a koutou nei. He kupu whakapai atu hoki tenei naku ki a ia mo tona urunga mai ki ta maua mahi i taua whenua roa, i haere ra e matou. He nui toku hiahia kia whakaputaia e koutou te uaua ki te kawea ano i te Rongo pai ki nga iwi e noho kuware ana, ki te hunga hoki kua kotiti ke. Ehara i te mea hei whakmarama kau i a koutou i kawea mai ai te maramatanga e nga kai-kauwhau i te Rongo pai, engari kia tukua atu ai e koutou ki etahi atu. He nui te mahi a nga Minita pakeha ki te whakaako i a koutou ; na konei i tika ai kia uaua ano koutou ki te whakaako i nga mea e kuware tonu ana.

Tena tetahi mea hei korerotanga maku ki a koutou, ko te kura a te Atirikona kua tu nei ki Kihipane i nga marama o te hotoke. E tae rawa atu ana te pai o tenei mahi ki nga wahi katoa o tenei takiwa, ina hoki e akona ana e nga Minita etahi mea hei whakaakoranga ma ratou ki nga tangata o o ratou kaainga. Te mea pai rawa ia, kia tokomaha nga taitamariki ahua mohio, e nui ana te hiahia ki tenei mahi, kia tu tonu ai he kura pera, a, taka noa te tau, kia rapua ai hoki tetahi tangata hei kai-whakaako pumau mo taua kura.

Tena ano tetahi korero a te Hinota, kahore ano kia whakaritea e te Hahi Maori, ko te tuhituhinga ki te rehita i nga ingoa o nga tangata o te Hahi e whai pooti ana i te whiriwhiringa i nga mangai mo te iwi ki te Hinota. Me whakaputa ano he whakaaro mo tenei mea kia whakaotia.

Heoi, ma te Atua e homai he ngakau mahara ki a tatou, kia marama ai tatou te rapu i etahi tikanga pai e ngahau ai te mahi i nga mahi katoa a te Hahi.

I whakaaria e Kerehona Piwaka, Minita, i tautokona e Rutene Te Arahi :

He whakapai tenei na te Hui ki nga korero kua whakapuakina nei e te Pihopa, he ki atu hoki ki a ia kai whakaae ia ki aua korero kia whakamaoritia, kia perehitia.

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Te Wiremu, Atirikona, i tautokona e Kerehona Piwaka, Minita :

Kia whakaurua mai a te Manihera, Minita, ki roto ki tenei Hui.

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Mohi Turei, Minita, i tautokona e Paora Te Haenga :

Kia whiriwhiria tetahi Komiti hei tiroiro i te mahinga a nga tangata o te Hahi i ia wahi, i ia wahi, i nga kupu a te Hui o tera tau—

1. Mo nga Komiti o nga Pariha.
2. Mo te kura kia whakaturia.
3. Mo nga ingoa o nga tamariki e tae ana ki nga kora Ratapu kia whakaaturia ki te Hui.
4. Mo nga tunga o nga whare-karakia, mo nga urupa.

Kia whakahokia mai hoki he korero ki te Hui apopo. Nga tangata mo tenei Komiti ko Te Wiremu, Atirikona, ko Kerehona Piwaka, Minita, ko Hori Korama Manuhiri, ko Mohi Turei.

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Matiaha Pahewa, Minita, i tautokona e W. K. Paraire, Minita :

He whakaae tenei na te Hui ki te korero a te Pihopa mo nga wahi o tenei Pihopatanga e tauria nei e te kohu, ko te mea tika kia whakaputaia te uaua e tatou, e nga mea e kite nei i te maramatanga, ki te kawe atu ano i taua maramatanga ki aua wahi e pouri nei.

Whakaaetia ana.

Katahi ka nukuhia te Hui ki te 4 o nga ra o Nowema, ki te 10 o nga haora.

I panuitia, i whakapumautia Nowema 4, 1879.

EDWARD C. WAIAPU,
Upoko.

NOWEMA 4, 1879.

I huihui ano ki te Whare-karakia i te 11 o nga haora.

Timataia ana e te Pihopa ki te Inoi ; muri iho ka panuitia, ka whakapumautia nga tuhituhinga o nga mahi o nanahi.

I panuitia te korero a te Komiti i whakaturia inanahi hei tiroiro i te whakaritenga a te iwi i nga ki i whakapuakina e te Hui i tera tau.

I whakaaria e Rutene Te Aihu, Minita, i tautokona e Paora Te Haenga :

Kia whakaurua mai a Te Kutia ki roto ki nga tangata o te Hui.

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Mohi Turei, Minita, i tautokona e Te Wiki-riwhi Te Piri :

Kia puta ano he kupu akiaki ma tenei Hui ki nga Pariha katoa o tenei Pihopatanga, kia whakahoutia te Whare-karakia i Whakato. I puta hoki tenei whakaaro nui i to tatou Matua, i a Te Pihopa, i tera tau.

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Rutene Te Aihu, Minita, i tautokona e Kerehona Piwaka, Minita :

Ko tetahi mea e uru ai nga tangata katoa o tenei takiwa ki te kawhe i te maramatanga ki nga wahi o te Pihopatanga e pouri ana, ko ta te Pihopa i whakaatu ai i tera tau, he kupu na te Hinota kia puta he kohikohi i te Ratapu tuatahi o te tau, puta noa i tenei Pihopatanga katoa hei whakakaha i te mahi a te Hahi ki nga wahi e kaha-kore ana.

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Paora Te Haenga, i tautokona e Patara Rangi :

Kia whai whakaaro ano te iwi ki tetahi whare kia hangaa³ mo te Minita ki nga kaainga e haerea ana e ia ki te karakia i nga Ratapu kia kore ai he manukauaka mona i runga i tana mahi.

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Mohi Turei, Minita, i tautokona e Paora Te Haenga :

He whakamahara tenei i nga tangata o nga Pariha katoa o tenei Takiwa, kia anga ki te whakatu i nga Watene, i nga Noho-Komiti i roto i nga ra o Tihema, kia ata whakairitea hoki te tikanga a te Hui i whakatakotoria i te tau, 1871.

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Kerehona Piwaka, Minita, i tautokona e Hori Korama Manuhiri :

Kia tohea ano e nga tangata whakaaro o ia kaainga, o ia kaainga, he kura mo nga tamariki i nga Ratapu, kia rite ki te kupu a te Hui i whakapuakina nei ki Te Horo i a

Maehe, i te tau 1878, kia tuhituhia katoatia hoki ki te puka-puka nga ingoa o nga tamariki e tae ana ki te kura i ia Ratapu, i ia Ratapu, kia taea ai te whakaatu mai ki te Hui.

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Mohi Turei, Minita, i tautokona e Patara Rangi :

He pai ano te putanga o te whakaaro o nga tangata ki nga tunga o nga Whare-karakia, ki nga urupa, kia ata motuhia mariretia, otira, kia tupato ano ratou kei tukua kia roa rawa te mahinga, kei wareware.

Ko te tikanga pai mo nga urupa, koia tenei, kia motu ke te urupa ki te whanga, me whakamutu hoki te tanu i te tupapaku ki te taha o te Whare-karakia.

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Matiaha Pahewa, Minita, i tautokona e Te Wiremu, Atirikona :

Kua hapa nei etahi wahi o tenei Takiwa i te pootitanga i mua ake nei i nga Mangai Reimana mo te iwi ki roto ki te Hinota o te Pihopatanga, he kore Rehita mo nga tangata e tau ana hei pooti ; he ki atu tenei ki te Pihopa me kore ia e whakaae kia tu ano he pootitanga i etahi Mangai Reimana mo nga wahi ka hapa nei i te mea kua oti nga ingoa o nga tangata hei pooti te tuhituhi ki te Rehita.

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Paora Te Haenga, i tautokona e Te Wikiriwhi Te Piri :

Kei wareware nga tangata o nga Pariha ki te mahi i etahi mea hei orange mo nga Minita.

Whakaaetia ana.

I whakaaria e Wiremu K. Paraire, Minita, i tautokona e Rihara Te Rangamaro, Minita :

Hei Te Kawakawa he whakaminenga mo te Hui a tenei tau e haere ake nei.

Whakaaetia ana.

Kei konei ka whakamutua te mahi a te Hui e te Pihopa ki te Manaakitanga.

I panuitia i whakapumautia ena korero i te 4 o Nowema, 1879.

EDWARD C. WAIAPU,
Upoko.

GISBORNE :

Printed at the " Evening Herald " Office, Gladstone Road.

1880.
